Stockholms läns landsting

25

Yttrande över slutbetänkandet Nästa steg? Del 2 – Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:88)

LS 2017-1551

Landstingsrådsberedningen

SKRIVELSE
2018-02-14

LS 2017-1551

Landstingsstyrelsen

Yttrande över slutbetänkandet Nästa steg? Del 2 – Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:88)

Föredragande landstingsråd: Irene Svenonius

Ärendebeskrivning

Stockholms läns landsting har beretts möjlighet att yttra sig över slutbetänkandet Nästa steg? Del 2 – Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:88).

Förslag till beslut

Landstingsrådsberedningen föreslår landstingsstyrelsen besluta

att avge yttrande till Kulturdepartementet över slutbetänkandet Nästa steg? – Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:88) i enlighet med landstingsdirektörens förslag till yttrande

att omedelbart justera beslutet.

Landstingsrådsberedningens motivering

Stockholms läns landsting har beretts möjlighet att yttra sig över slutbetänkandet Nästa steg? Del 2 – Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:88). Syftet med utredningen har varit att se över lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Skyddet för minoritetsgruppernas historia, kultur och traditioner är viktiga att värna. Landstingsstyrelsen tror att de grupper som utgör nationella minoriteter ska ges möjlighet att själva påverka hur deras kultur och traditioner ska bibehållas och utvecklas. Såväl deras identitet som religion, språk, traditioner och kulturarv, ska bevaras och respekteras. Likaså Sveriges anslutning till Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter, innebär ett viktigt erkännande av att minoritetsspråken utgör en del av det svenska kulturarvet.

För att säkerställa att lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk efterföljs i Stockholms läns landsting har landstinget sedan år 2010 en

åtgärdsplan avseende nationella minoriteter och rätten att använda minoritetsspråk, LS 1003-0199. Landstinget har även formaliserade samråd med alla nationella minoriteter, där möjlighet ges att framföra synpunkter och påverka minoritetsfrågorna i verksamheterna. I dessa samråd inkluderas även ungdomsrepresentanter för att ge möjlighet till inflytande och delaktighet.

Beslutsunderlag inom landstinget som berör de nationella minoriteterna ska vara relaterat till landstingets verksamheter. Landstingsstyrelsen ifrågasätter däremot utredningens syfte till förbättrad kartläggning och datainsamling av de nationella minoriteterna, som ska kunna användas av regering, statliga myndigheter, kommuner och landsting samt även av de nationella minoriteterna själva. Av principiella skäl används inte datainsamlingsmetoder i Sverige, som bygger på registrering av enskildas etnicitet eller språk.

Utredning bedömer att det i nuläget inte är lämpligt att ratificera punkt 3 (samhällsservice) i språkstadgan då det skulle innebära ett omfattande åtagande för Sverige. En sådan åtgärd kräver en utredning och analys som uppenbarligen inte kan rymmas inom utrednings uppdrag. Det är dock viktigt att fortsättningsvis arbeta för att den nuvarande lagstiftningen uppfylls inom den samhällsservice som minoritetsgrupper har rätt till.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 22 januari 2018
Förslag till yttrande
Sammanfattning av slutbetänkandet Nästa steg? Del 2 – Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:88)

Irene Svenonius

Gustaf Drougge

Stockholms läns landsting

2018-01-22
LS 2017-1551

Landstingsstyrelsen
Landstingsstyrelsens förvaltning
SLL Hållbarhet
Veera Florica Rajala

Landstingsstyrelsen

Yttrande över slutbetänkandet Nästa steg? Del 2 – Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:88)

Ärendebeskrivning

Stockholms läns landsting har beretts möjlighet att yttra sig över slutbetänkandet Nästa steg? Del 2 – Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:88).

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 22 januari 2018
Förslag till yttrande
Sammanfattning av slutbetänkandet Nästa steg? Del 2 – Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:88)

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslås besluta

att avge yttrande till Kulturdepartementet över slutbetänkandet Nästa steg? – Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:88) i enlighet med landstingsdirektörens förslag till yttrande

att omedelbart justera beslutet.

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning
Slutbetänkandet tar upp frågeställningar kring om finlandssvenskarna borde ses som en nationell minoritet, om Sverige borde ratificera fler delar i den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk

(fortsättningsvis språkstadgan), samt frågor om styrning, uppföljning och organisering av den nationella minoritetspolitiken.

Landstinget föreslås yttra sig över de två frågor i betänkandet som berör landstingets verksamhet: om ytterligare åtaganden avseende språkstadgans punkt 3 ska genomföras, innebärande utökad samhällsservice på finska, samt behovet av bättre beslutsunderlag för att kunna fatta beslut som rör de nationella minoriteterna på landstingsnivå.

Förvaltningen instämmer i utredningens bedömning att det i nuläget inte är lämpligt att ratificera punkt 3 i språkstadgan då det skulle innebära ett omfattande åtagande för Sverige. Förvaltningen instämmer i utredningens bedömning av behovet av att samla kunskap, goda råd och metodstöd när det gäller kartläggningar av de nationella minoriteternas behov relaterat till landstingets verksamheter. Förvaltningen instämmer vidare i utredningens bedömning att det finns ett värde i att det tas fram frivilliga verktyg för landstingen som möjliggör utvärderingar och jämförelser av kvaliteten av service på minoritetsspråk.

Bakgrund
Sverige har sedan år 2010 en lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk. För att säkra att lagen efterföljs i Stockholms läns landsting har landstinget sedan 2010 en åtgärdsplan avseende nationella minoriteter och rätten att använda minoritetsspråk, LS 1003-0199.

Regeringen tillsatte hösten 2016 en utredning med syfte att se över lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Landstinget har formaliserade samråd med alla nationella minoriteter där möjlighet ges att framföra synpunkter och påverka frågor som berör minoritetsgrupperna. Ungdomsrepresentation finns i flera av samrådsgrupperna.

Överväganden
I slutbetänkandet finns två frågor som berör landstinget.

Den första är frågan om ytterligare åtaganden avseende språkstadgans punkt 3 ska genomföras. De åtaganden som detta skulle innebära är en utökad samhällsservice på nationella minoritetsspråk (avsnitt 3.4.8 i betänkandet). I begreppet samhällsservice ingår sjukhus, postservice,

avfallshantering med mera. I denna del föreslår utredningen inga höjningar av ambitionsnivån gällande åtaganden som berör landstinget.

Förvaltningen instämmer i utredningens bedömning att det i nuläget inte är lämpligt att ratificera punkt 3 i språkstadgan då det skulle innebära ett omfattande åtagande för Sverige. Det är dock viktigt att fortsatt arbeta för att den nuvarande lagstiftningen uppfylls.

Den andra frågan avser behov av bättre beslutsunderlag för att kunna fatta beslut som rör de nationella minoriteterna på landstingsnivå (avsnitt 4.4 i betänkandet).

Utredningen konstaterar att Sverige har fått återkommande kritik från den europeiska expertkommittén angående att man inte har någon statistik gällande användningen av de nationella minoritetsspråken i samhället. Det saknas också befolkningsstatistik avseende etnicitet eller kulturellt sammanhang.

Expertkommittén föreslår i sin senaste rapport att myndigheter, i samarbete med minoritetsrepresentanter, utvecklar lämpliga metoder för att samla in anonyma data för att kartlägga situationen för personer som tillhör de nationella minoriteterna. Samtidigt ska internationella åtaganden om dataskydd samt principen om frivillig och fri självidentifikation respekteras.

Utredningen har skickat ut enkäter till kommuner och landsting där det framkommit önskemål om tillgång till jämlikhetsdata, exempelvis behov av att veta mer om de nationella minoriteternas hälsa, levnadsförhållanden och upplevelser av diskriminering. Önskemål finns även om att det ska skapas frivilliga verktyg för att möjliggöra jämförelser mellan landstingen avseende service på de nationella minoritetsspråken.

Förvaltningen instämmer i utredningens bedömning av behovet av att samla kunskap, goda råd och metodstöd när det gäller kartläggningar av de nationella minoriteternas behov relaterat till landstingets verksamheter (4.4). Förvaltningen instämmer vidare i utredningens bedömning att det finns ett värde i att det tas fram frivilliga verktyg för landstingen som möjliggör utvärderingar och jämförelser av kvaliteten av service på minoritetsspråk. För att detta ska vara möjligt behöver dock stöd ges från ansvarig myndighet.

Ekonomiska konsekvenser
Beslutet innebär inga ekonomiska konsekvenser.

Malin Frenning
Landstingsdirektör

Carl Rydingstam
Chef ledningsstaben

Beslutsexpediering:
Akt
Kulturdepartementet
SLL Hållbarhet

Godkänd av Malin Frenning, 2018-01-23

Kulturdepartementet

Yttrande över slutbetänkandet Nästa steg? Del 2 – Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:88)

Stockholms läns landsting har beretts möjlighet att yttra sig över slutbetänkandet Nästa steg? Del 2 Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:88).

Stockholms läns landsting tar endast ställning till de frågor som berör landstingets verksamhet i detta yttrande. I betänkandet gäller detta två frågor.

Landstinget instämmer i utredningens bedömning att det inte är möjligt att ratificera punkt 3 i Språkstadgan i nuläget det vill säga höja ambitionsnivån, men understryker att det är viktigt att fortsatt arbeta för att den nuvarande lagstiftningen uppfylls.

Stockholms läns landsting instämmer i utredningens bedömning av behovet av att samla kunskap, goda råd och metodstöd när det gäller kartläggningar av de nationella minoriteternas behov relaterat till landstingets verksamheter (4.4). Landstinget instämmer vidare i utredningens bedömning att det finns ett värde i att det tas fram frivilliga verktyg för landstingen som möjliggör utvärderingar och jämförelser av kvaliteten av service på minoritetsspråk. För att detta ska vara möjligt behöver dock stöd ges från ansvarig myndighet.

Sammanfattning

Utredningen hade inledningsvis i uppdrag att göra en översyn av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk (minoritetslagen) samt en sammanhållen analys av minoritetspolitiken. I uppdraget ingick även att utreda ett antal särskilda frågor inom minoritetspolitiken.

Utredningen redovisade delbetänkandet *Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik* (SOU 2017:60) i juni 2017. Flertalet av de frågor som ingick i direktiven avhandlas där. I samband med detta förlängdes utredningens uppdrag till mitten av november 2017.

Utredningen fick i nytt uppdrag att analysera vad den finlandssvenska gruppen i Sverige har för ställning, och att överväga om den ska erkännas som nationell minoritet. Samtidigt innebar förlängningen av uppdraget att utredningen kunde arbeta vidare med ytterligare frågor.

Utöver frågan om finlandssvenskarnas ställning har utredningen behandlat två frågor som särskilt angetts i de ursprungliga direktiven. För det första frågan om Sverige bör utöka sina nuvarande åtaganden enligt den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (språkstadgan). För det andra uppdraget att överväga behovet av åtgärder för att förbättra kvalitativa data om de nationella minoriteterna.

Därutöver har utredningen, inom ramen för sitt kvarstående, breda mandat att göra en sammanhållen analys av minoritetspolitiken, valt att behandla ett antal frågor som tillkommit under den fortsatta utredningstiden.

Kapitel 2 – Finlandssvenskarnas ställning

Sveriges erkännande av vissa grupper som nationella minoriteter har sin grund i Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (ramkonventionen). Det är med utgångspunkt i ramkonventionen som utredningen har tagit ställning till frågan om finlandssvenskarnas ställning.

Ramkonventionen innehåller inte någon definition av när en grupp utgör en nationell minoritet. I samband med ratificeringen av konventionen 1999 fastställde riksdagen emellertid fyra kriterier för när en grupp ska erkännas som nationell minoritet i Sverige. Utredningen har varken sett behov av eller förutsättningar för att förändra de fyra kriterierna eller att lägga till några nya. Utredningen har således utgått från de kriterier och bedömningar som gjordes i förarbetena till ratificeringen av ramkonventionen.

Med utgångspunkt i de fyra kriterierna bedömer utredningen att finlandssvenskarna inte bör erkännas som nationell minoritet i Sverige. De fyra kriterierna är sammanfattningsvis följande:

- Grupp med uttalad samhörighet som till antalet i förhållande till resten av befolkningen har en icke dominerande ställning i samhället.
- Religiös, språklig, traditionell och/eller kulturell tillhörighet. Endast ett av de uppräknade särdragen måste föreligga men de särdrag som gruppen uppvisar måste i något väsentligt avseende skilja den från majoriteten.
- Självidentifikation. Den enskilde såväl som gruppen ska ha en vilja och strävan att behålla sin identitet.
- Historiska eller långvariga band med Sverige.

Utredningen bedömer att finlandssvenskarna utgör en grupp som till antalet i förhållande till resten av befolkningen har en icke dominerande ställning i samhället (första kriteriet). Vidare bedöms såväl enskilda som gruppen ha en vilja och strävan att behålla sin identitet (tredje kriteriet). Dessutom anser utredningen att den finlandssvenska kulturen i dag är så präglad av sin utveckling i det finskdominerade Finland de senaste hundra åren att den numera väsentligen skiljer sig från den svenska majoritetskultur som utvecklats i

Sverige under samma tidsrymd. Utredningen bedömer därför att finlandssvenskar i Sverige i dag med avseende på kulturell tillhörighet även uppfyller det andra kriteriet.

Utredningen konstaterar emellertid att det däremot är en mer problematisk fråga om det funnits en finlandssvensk kultur som väsentligt skilde sig från majoritetens kultur i Sverige före sekelskiftet 1800/1900 (fjärde kriteriet). Utifrån en genomgång av finlandssvenskhetens historia konstaterar utredningen att det visserligen funnits svensktalande personer med rötter på den östra sidan av Östersjön i det som i dag utgör Sverige redan före sekelskiftet. Emellertid utgör det inte belägg för en närvaro av en specifik finlandssvensk kultur i Sverige före den tidpunkten.

Utredningen konstaterar att förekomsten av en finlandssvensk kultur och identitet är något som snarast vuxit fram i Finland sedan sekelskiftet 1900. Det går inte att belägga närvaron av en i förhållande till en tänkt majoritetssvensk kultur väsentligt annorlunda finlandssvensk kultur före sekelskiftet. Utredningen anser därför att finlandssvenskar saknar sådana historiska eller långvariga band med Sverige som krävs för att kunna erkännas som nationell minoritet.

Utredningen konstaterar avslutningsvis att finlandssvenskar, även om de inte bör erkännas som nationell minoritet, är en del av den svenskspråkiga kultursfären inom ramen för Sveriges och Finlands långa, gemensamma historia. Utredningen anser att detta i högre grad borde avspeglas i skolans historieundervisning. Likaså borde finlandssvensk kultur i högre utsträckning kunna ges utrymme inom det ordinarie svenskspråkiga public service-utbudet.

Utredningen framhåller även att, för att samråd i sverigefinska frågor ska kunna äga rum med så brett deltagande som möjligt finns det ingen anledning att på lokal eller regional nivå i förekommande fall utesluta finlandssvenskar från deltagande. Därtill bedömer utredningen att samråd på nationell nivå med företrädare för finlandssvenskar, om än inte inom ramen för den nationella minoritetspolitiken, också bör kunna äga rum.

Kapitel 3 – Utökade åtaganden enligt språkstadgan

Utredningens uppdrag har varit att överväga om Sverige bör utöka sina åtaganden enligt språkstadgan i förhållande till finska, meänkieli och samiska, vilka erkänts som s.k. territoriella språk. Utredningen har gått igenom alla de punkter i språkstadgan som skulle ge ett starkare skydd än i dag, och som Sverige formellt skulle kunna utöka sitt åtagande till. I förhållande till vissa punkter bedömer utredningen att Sverige kan utöka sina nuvarande åtaganden. Andra punkter har utredningen inte kunnat föreslå att Sverige utökar sitt åtagande till, men ändå valt att framhålla som viktiga.

Utredningen bedömer i fråga om artikel 8 i språkstadgan att Sverige kan utöka sina åtaganden som rör förskola, grund- och gymnasieskola samt universitets- och högre utbildning (punkt 1.a–1.e). Bedömningen grundar sig dels på utredningens förslag i delbetänkandet, dels på förändringar som har genomförts sedan Sverige ratificerade stadgan. För förskola, grund- och gymnasieskola innebär ett utökat åtagande, jämfört med det nuvarande, att krav på efterfrågan från ett minsta antal barn eller elever inte kan ställas upp. I fråga om universitets- och högre utbildning innebär det att Sverige inte kan använda svagare styrmedel än de nuvarande.

Utredningen bedömer i fråga om artikel 10 att det bör finnas möjlighet för Sverige att utöka sina åtaganden till punkt 1.b). Utredningen bedömer att punkten kan genomföras genom att regeringen ger i uppdrag till vissa myndigheter att tillhandahålla översättningar till finska, samiska och meänkieli av deras mest använda och relevanta förvaltningstexter. Sådana texter kan utgöras av blanketter och anvisningar som hör till blanketterna, elektroniska formulär samt allmän information. Skatteverket, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Pensionsmyndigheten och Valmyndigheten bedöms vara lämpliga myndigheter för sådana uppdrag.

Utredningen bedömer att Sverige bör kunna genomföra punkt 3 i artikel 11 genom att regeringen, i samråd med de nationella minoriteterna, säkerställer att i vart fall någon bland i styrelsen för Förvaltningsstiftelsen för public service-bolagen samt i Granskningsnämnden för radio och tv kan representera de nationella minoriteternas och minoritetsspråkens perspektiv, inklusive perspektivet hos den judiska och romska minoriteten samt jiddisch och romani chib.

Utredningen konstaterar att presstödet eller det av Medieutredningen föreslagna mediestödet möjligen skulle kunna utgöra ett sätt för Sverige att täcka extrakostnader för medier på minoritetsspråket enligt stycke i) i punkt 1.f) i artikel 11. Med hänsyn till att reglerna är under översyn bör regeringen emellertid avvakta med frågan om Sverige ska höja sin åtagandenivå.

Utredningen har inte inom ramen för uppdraget kunnat lämna förslag om hur staten kan stödja utbildning av journalister och annan personal för minoritetsspråksmedier enligt punkt 1.g i artikel 11. Utredningen bedömer dock att frågan är angelägen och bör ses över av regeringen.

När det gäller artikel 12 anser utredningen att det finns förutsättningar för Sverige att utöka det nuvarande åtagandet i fråga om meänkieli till att omfatta även punkt 1.c) och 1.h). Det nuvarande åtagandet omfattar endast finska och samiska. Punkterna innebär att staten ska främja tillgång på minoritetsspråket till verk framställda på andra språk, respektive vid behov skapa och/eller främja och bekosta tjänster som avser översättning och terminologisk forskning. Utredningen konstaterar att Sverige bör kunna uppfylla åtagandet genom Kulturrådets och Språkrådets verksamhet.

Utredningen anser vidare att det bör vara möjligt för Sverige att utöka åtagandet i förhållande till finska, samiska och meänkieli till punkt 3 i artikel 12. Detta bör kunna ske genom att regeringen förtydligar Svenska institutets uppdrag så att institutet, i samråd med de nationella minoriteterna, på ett tydligare sätt synliggör de nationella minoriteterna och minoritetsspråken i sitt arbete med att främja bilden av Sverige och dess kultur utomlands. Trots att jiddisch och romani chib samt den judiska och romska kulturen inte skulle omfattas av ett åtagande enligt språkstadgan bör de inkluderas i uppdraget. Regeringen bör i även i andra lämpliga sammanhang lyfta fram nationella minoriteter och minoritetsspråk i förhållande till utlandet.

Därtill bedömer utredningen att det bör finnas möjlighet för Sverige att utöka sitt åtagande till punkt 2.e) i artikel 13 i förhållande till finska, samiska och meänkieli. Ett sådant åtagande bör kunna genomföras genom att regeringen ger i uppdrag till Konsumentverket att tillhandahålla den mest väsentliga konsumentinformationen på de tre språken.

Punkt 1.b och 1.c i artikel 13 rör språkförbud och sedvanor som motverkar användning av minoritetsspråk i det ekonomiska och sociala livet, exempelvis på arbetsplatser. Utredningen gör bedömningen att det är tveksamt om diskrimineringslagen är tillräcklig för att motsvara kravet i språkstadgan, och att frågan om språkförbud behöver angripas mer systematiskt innan det är möjligt att ta ställning till om punkterna kan och bör tillämpas av Sverige.

Utredningen uppmärksammar avslutningsvis regeringen på behovet av att låta göra en ny översättning till svenska av språkstadgan. I arbetet med betänkandet har utredningen kunnat konstatera felaktigheter och tveksamheter i översättningen. Utredningen konstaterar att de två autentiska versionerna av språkstadgan är upprättade på engelska respektive franska, men att den svenska översättningen torde ha stor betydelse inom minoritetspolitiken.

Kapitel 4 – Behovet av åtgärder för förbättrade beslutsunderlag

Utredningens uppdrag har syftat till förbättrad datainsamling som kan användas av regering, statliga myndigheter, kommuner och landsting samt av de nationella minoriteterna för uppföljning och utvärdering, samt beslut om åtgärder, inom minoritetspolitiken.

Sverige har av principiella skäl valt att inte använda sig av datainsamlingsmetoder som bygger på registrering av enskildas etnicitet eller språk, eller insamling av statistik om befolkningens sammansättning i sådana hänseenden, även om den skulle ske frivilligt. Sveriges inställning bygger på en politisk hållning snarare än absoluta juridiska hinder.

Utredningen diskuterar inledningsvis de praktiska konsekvenserna av en sådan hållning för möjligheten att samla in data om de nationella minoriteterna. Därvid noterar utredningen följande.

Någon form av statistik, dvs. kvantitativa data, som går att följa över tid, är nödvändig om det ska vara möjligt att mäta framsteg eller bakslag för minoritetspolitiken, att göra uppföljningar och att vidta rätt åtgärder.

De datakällor som i allmänhet kan användas för att skapa statistik främst är olika slags enkätundersökningar, folkbokföringsuppgifter och data från myndigheters administrativa register. Eftersom registrering av enskildas språk eller etnicitet inte får ske kan

folkbokföringsuppgifter och registerdata inte användas över huvud taget.

Utredningen bedömer därtill att det framstår som osannolikt att det skulle gå, att i fråga om de nationella minoriteterna eller minoritetsspråken genomföra konventionella befolkningsundersökningar i form av urvalsbaserade enkätundersökningar, utan att behandla känsliga personuppgifter. Under sådana förhållanden är valet att antingen inte samla in kvantitativa data, eller att utforska möjliga alternativa metoder och försöka kompensera för eller förhålla sig till metodernas svagheter och brister.

Utredningen går därefter in på frågan om vilken slags data det kan finnas behov av. Utredningen konstaterar att det på nationell nivå kan finnas behov av s.k. jämlikhetsdata, särskilt jämlikhetsstatistik. Sverige har enligt ramkonventionen åtagit sig att där så är nödvändigt vidta lämpliga åtgärder för att *främja fullständig och effektiv jämlikhet* mellan personer som tillhör en nationell minoritet och personer som tillhör majoritetsbefolkningen. Begreppet jämlikhet förutsätter att relevanta jämförelser görs mellan situationen för majoriteten och minoriteten. För att kunna bedöma om Sverige lever upp till åtagandet, var det finns brister och om utvecklingen går åt rätt håll, krävs således faktaunderlag. Utredningen har dock inte kunnat lämna något förslag i fråga om jämlikhetsdata och jämlikhetsstatistik.

Vidare konstaterar utredningen att det i dag inte görs någon systematisk uppföljning av de nationella minoritetsspråkens situation, som gör det möjligt att värdera över tid hur utvecklingen ser ut på olika områden. Utredningen föreslår att Sametinget ges i uppdrag att komplettera lägesrapporterna om det samiska språket med indikatorer avseende språkets utveckling vilka möjliggör jämförelser över tid. Utredningen föreslår även att motsvarande uppdrag ges i förhållande till övriga nationella minoritetsspråk, om språkcentrum eller liknande institutioner inrättas för dem.

När det gäller behovet av data på lokal nivå konstaterar utredningen, att det finns behov av att samla kunskap, goda råd och metodstöd för kommuner och landsting när det gäller kartläggningar av de nationella minoriteternas behov. Utredningen bedömer även att det bör finnas ett värde i att det tas fram frivilliga verktyg för lokala eller regionala aktörer, vilka möjliggör systematiska ut-

värderingar och jämförelser av kvaliteten i utbudet av service, särskilt när det gäller service på minoritetsspråk.

Utredningen anser därtill att regeringen bör överväga behovet av en mer permanent funktion, som i samråd med de nationella minoriteterna kan arbeta långsiktigt med frågor som rör datainsamling om de nationella minoriteterna och minoritetsspråken. Skälet till detta är att frågorna är komplexa och svåra och att arbetet med att förbättra fakta- och beslutsunderlag därför behöver bedrivas långsiktigt och uthålligt.

Avslutningsvis föreslår utredningen i kapitel 4 att regeringen ger Skolverket i uppdrag att utreda möjligheten att utveckla statistik avseende verksamhet i förskolan på de nationella minoritetsspråken. I uppdraget bör även ingå att Skolverket ser över inhämtandet av statistik avseende modersmålsundervisning på nationella minoritetsspråk i grund- och gymnasieskolan. Utredningen biträder även ett förslag från en annan utredning om att ge uppdrag till Socialstyrelsen att se över de undersökningar som riktar sig mot äldre så att de bl.a. tillgodser nationella minoritetsspråk.

Kapitel 5 – Övriga frågor som regeringen bör uppmärksamma

Kapitel 5 innehåller sju avsnitt där utredningen tar upp minoritetspolitiska frågor som inte följer direkt av utredningens direktiv, men som utredningen har bedömt vara angelägna inom ramen för uppdraget att göra en sammanhållen analys av minoritetspolitiken.

I avsnitt 1 lyfter utredningen fram det immateriella kulturarvet som en väsentlig beståndsdel i strävan att stärka de nationella minoriteterna, deras språk, varieteter, dialekter och kultur. Mot bakgrund av den bedömningen föreslår utredningen

- att regeringen ger Riksarkivet ett tydligt uppdrag att inkludera de nationella minoriteterna och deras immateriella kulturarv i sitt uppdrag och
- att regeringen ger Riksarkivet och Institutet för språk och folkminnen i uppdrag att samarbeta i frågor rörande de nationella minoriteternas kulturarv

Enligt propositionen *Kulturarvspolitik* avser regeringen att ge myndigheter i uppdrag att se över behovet av insatser för att samla in, bevara och vetenskapligt bearbeta arkivmaterial med koppling till ”urfolket samerna och de samiska språken”. Utredningen föreslår att regeringen ger ett motsvarande uppdrag avseende de övriga nationella minoriteternas kulturarv.

Utredningen föreslog i sitt delbetänkande ett uppdrag till Institutet för språk och folkminnen rörande inrättande av språkcentrum eller motsvarande funktioner för de fyra icke-samiska nationella minoriteterna. Utredningen föreslår att detta uppdrag kompletteras med ett uppdrag att i samråd med de nationella minoriteterna också föreslå hur arkivverksamhet och arkivinsamling kan göras med fokus på både dialekter och folkminnen (liv och leverne).

Utredningen behandlar vidare i avsnitt 2 vissa frågor med anknytning till den nya namnlagen. Utredningen anser att regeringen, utifrån den bristfälliga hanteringen i samband med att lagen togs fram, bör överväga åtgärder för att se till att de nationella minoriteternas intressen tydligare beaktas inom ramen för statliga utredningar initierade av och inom regeringskansliet. Vidare bedömer utredningen att den nya namnlagens s.k. fyragenerationsregel kan behöva ses över för att inte omöjliggöra återtagande av traditionella familjenamn med nationell minoritetsbakgrund.

I avsnitt 3 konstaterar utredningen att Sameradion under sommaren i år har uppmärksammat att brev adresserade med samiska ortnamn av postdistributören återsänts till avsändaren med uppgift om att adressen var ofullständig. Detta trots att adressen innehöll den korrekta uppgiften för postnummer. Utredningen anser att Post- och telestyrelsen bör tillse att användning av enligt god ortnamnssed fastställda ortnamn på finska, meänkieli eller samiska inte hindras vid postdistribution i Sverige.

I avsnitt 4 konstateras att de nationella minoritetsfrågorna går över nationsgränserna. Utredningen anser därför att regeringen bör se över formerna för det nordiska samarbetet på statlig nivå kring nationella minoriteter och minoritetsspråk samt intensifiera ansträngningarna att finna gemensamma nordiska lösningar över landgränserna.

I avsnitt 5 konstaterar utredningen att kravet på myndigheter att samråda med de nationella minoriteterna omfattar även organisations- eller verksamhetsfrågor, om dessa kan få betydelse för

minoriteternas rättigheter. Samråd ska dessutom hållas i sådan tid att minoriteterna har möjlighet att påverka kommande beslut. Utredningen påpekar vikten av att detta framhålls i den uppföljning av minoritetspolitiken som bedrivs av Sametinget och Länsstyrelsen i Stockholms län.

Ett exempel på när samråd borde ha hållits är de förändringar som genomförts det senaste året i hur modersmålsstödet i förskolan organiseras och bedrivs i vissa kommuner. Utredningen bedömer att såväl uppföljningsmyndigheterna som Skolverket och Skolinspektionen på ett tydligare sätt hade behövt förmedla till berörda kommuner vad som gäller för de nationella minoritetsspråken enligt minoritetslagen.

I avsnitt 6 noterar utredningen att frågan om det utöver samer kan finnas ytterligare urfolk i Sverige hittills inte prövats. Som framgår av utredningens delbetänkande finns det i dag bland de som identifierar sig som *tornedaling*, *lantalainen* eller *kvän* strömningar, som önskar att gruppen med sin månghundraåriga historia i nordligaste Sverige också blir erkänd som urfolk i Sverige.

Slutligen framhåller utredningen i avsnitt 7 att urfolkspolitik och minoritetspolitik bör hållas isär. Att koppla frågor rörande urfolk till minoritetspolitiken eller minoritetslagen kan medföra en olycklig sammanblandning av minoritetspolitik och urfolkspolitik.